

Noorwegen

1 Oslo en Oost-Noorwegen	133
2 Zuid-Noorwegen	199
3 Bergen en de zuidwestelijke fjorden	227
4 De westelijke fjorden	273
5 Midden-Noorwegen	313
6 Tromsø en de Lofoten	349
7 Lapland en de Noordkaap	401

DE REGIO'S VAN DEZE GIDS:
ZIE DE KAART HIERNAAST

Lannoo

Inhoud

Niet te missen8

**Hoogtepunten
van Michelin**12

Reisplanner20

Met het gezin26

DE REIS VOORBEREIDEN

Naar Noorwegen30

Voor het vertrek32

**Noorwegen
van A tot Z**40

Evenementen56

Leestips en films58

minoandriani/Getty Images Plus

MEER WETEN OVER NOORWEGEN

Noorwegen vandaag62

Volkstradities72

Eten en drinken74

Economie78

Natuur en landschap82

Het milieu92

De Sami95

Architectuur99

Kunst en cultuur104

De Vikingen111

Geschiedenis116

agustavop/Getty Images Plus

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 Oslo en

Oost-Noorwegen

Oslo	136
Lillehammer en de dalen van Oppland	176
Kongsberg	188

2 Zuid-Noorwegen

Het massief van Telemark	200
Kristiansand en de Noorse Rivièra	208
Mandal	219

3 Bergen en de zuidwestelijke fjorden

Bergen en de Hardangerfjord	228
Kustexpres	257
Stavanger en rondritten	260

4 De westelijke fjorden

Ålesund	276
Geiranger en de Nordfjord	287
De Sognefjord	300

5 Midden-Noorwegen

Trondheim	314
Røros	329
Kustweg Fv. 17	336

6 Tromsø en de Lofoten

Lofoten	352
Vesterålen	368
Tromsø	375
Narvik	389
Spitsbergen	394

7 Lapland en de Noordkaap

Lapland	404
De Noordkaap	420

Woordenlijst..... 426

Register..... 429

Kaarten en plattegronden..... 439

 **Raadpleeg voor iedere
plaats ons adresboekje**

Niet te missen

Oslo

De Noorse hoofdstad, schitterend gelegen aan de Oslofjord, biedt de bezoeker musea van wereldklasse en een vernieuwende architectuur. **Zie blz. 136.**

william87/Getty Images Plus

DariuszPa/Getty Images Plus

Nidaroskathedraal

De kathedraal van **Trondheim**★★, een middeleeuws pelgrimsoord en een schitterend voorbeeld van Noord-Europese gotische kunst, heeft de tand des tijds goed doorstaan. **Zie blz. 314.**

Petroos/Getty Images Plus

★★★★

Bergen

De wijk **Bryggen**★★★★ is een uniek geheel van prachtige houten huizen, kenmerkend voor de Hanzesteden. Zie blz. 229.

★★★★

De Lofoten

Vissersdorpen, steile bergen die oprijzen uit de zee, rotsige stranden en turquoiseblauw water: de Lofoten hebben steeds een ander gezicht. Spectaculair! Zie blz. 352.

sara_winter/Getty Images Plus

Hallestrandsfoto/Getty Images Plus

★★★★

Geiranger en de Nordfjord

Het bergdorp Geiranger, beroemd om het omringende landschap, is een ideale uitvalsbasis voor een verkenning van de **fjorden**, met de auto of aan boord van een ferry. Zie blz. 287.

Hoogtepunten van Michelin

Samii in traditionele kledij
tanyss/Getty Images Plus

♥ Doorkruis het land over de 18 toeristische routes,

zoals de geweldige kustweg Fv. 17. Ze voeren u langs fjorden, over bergtoppen en over hoogvlakten. Op de uitkijksplatforms langs de routes geniet u van onvergetelijke panorama's. **Zie blz. 44.**

♥ Dompel u onder in de cultuur van de Sami

– een van de grootste inheemse volkeren van Europa – in de musea van Tromsø, Alta en Karasjok, tijdens het nationale feest van de Sami op 6 februari of met Pasen in Kautokeino. **Zie blz. 56.**

Wollen truien met traditionele Noorse patronen
oyaboya/Getty Images Plus

TOP 5 Musea

1. Nationaal Museum in Oslo (blz. 143)
2. Munchmuseum in Oslo (blz. 147)
3. Noors Folkoremuseum in Oslo (blz. 152)
4. KODE-musea in Bergen (blz. 238)
5. Museum voor Decoratieve Kunst in Trondheim (blz. 320)

Museum KODE 3 in Bergen
L. Vallecillos/age fotostock

♥ **Slaap als een roos** (goed toegedekt) in het ijshotel Sorrisniva in Alta, dat geheel is gemaakt van ijs en sneeuw. De kamertemperatuur is er tussen -4 en -7 °C, dus kleed u warm aan. **Zie blz. 406.**

♥ **Trakteer uzelf op een wollen trui** met traditioneel patroon (mariusmotief) bij Husfliden, dé specialist als het gaat om traditionele Noorse kleding. Of gaat u liever voor vilten sloffen, een plaid of een sjaal? **Zie blz. 385.**

♥ **Overwin uw hoogtevrees** op de Preikestolen, een 604 m hoge loodrechte rotswand boven de Lysefjord, zonder twijfel de meest gefotografeerde plek in Noorwegen. U kunt er alleen te voet komen. **Zie blz. 264.**

♥ **Passeer de poolcirkel**, op een cruiseschip of een ferry tussen Kilboghamn en Jektvik, of met de auto over de E6, die Oslo en de Noordkaap verbindt. Hier toont het hoge noorden zich in al zijn glorie, met de bijzondere flora en fauna, de cultuur van de Sami, de middernachtzon in de zomer en het noorderlicht in de winter. Buitengewoon indrukwekkend. **Zie blz. 344.**

De Preikestolen boven de Lysefjord
R. Harding/hemis.fr

9 dagen

Rondrit in het zuiden: valleien, hoogvlakte en kust

Route: 1300 km van Oslo naar Bergen en langs de zuidkust

gerlocki/Getty Images Plus

Oslo

Dag 1 & 2

Raadpleeg het schema 'Oslo in vier dagen' (blz. 137) om uw programma in de hoofdstad samen te stellen.

Kongsberg en het Numedal

Dag 3 & 4

Neem de weg van Oslo naar Bergen via Kongsberg (blz. 188). Maak een omweg via Heddal om de staafkerk te bekijken. Ontdek het Numedal met zijn prachtige boerderijen en staafkerken via weg 40 (blz. 190).

Overnacht in Geilo of Uvdal. Neem weg 7 over de hoogvlakte en vervolgens de oude weg 13, die naar de waterval van Skjerve leidt (blz. 243). Ga dan via Voss (blz. 243) naar Bergen over de E16. Overnacht in Bergen.

Bergen

Dag 5 & 6

Verken de Hanzestad en de musea (blz. 228). Maak een boottocht door de fjorden en overnacht ter plaatse.

Zuidkust

Dag 7 tot 9

Neem de E39 naar Haugesund en Stavanger, de 'hoofdstad van het zwarte goud' (blz. 260). Overnacht in Stavanger. Rijd de volgende dag over weg 44 langs de kust. Verken de Jærenkust en het vulkanische gebied bij Flekkefjord en ga dan naar Mandal (blz. 219). Overnacht in Mandal of Kristiansand (blz. 208). Rijd de laatste dag terug naar Oslo via de badplaatsen Lillesand, Grimstad, Arendal en Kragerø.

Tip: maak deze reis bij voorkeur in het late voorjaar of het vroege najaar.

Stavanger, in de provincie Rogaland
kharps/Getty Images Plus

11 dagen**Het Noorwegen van de fjorden**

Route: 1100 km vanuit Bergen, langs de mooiste fjorden

C. Moirenc/hemis.fr

Tip: rijd deze route bij mooi weer. De bergwegen zijn 's winters afgesloten.

Bergen Dag 1

Zie blz. 228.

Sognefjord Dag 2 & 3

Ga via weg 13 naar Vik en verken de grandioze Sognesfjord (blz. 300). Neem de ferry van Vangsnes naar Dragsvik. Overnacht in Balestrand.

Nordfjord Dag 4 & 5

Neem weg 5 door het Sogndal naar de Nordfjord. Schitterend landschap rond de Jostedalbreen (blz. 302). Overnacht in Stryn of Loen.

Ålesund Dag 6

Van fjord naar fjord via weg 15 en de E39 tot aan Ålesund (blz. 276), een jugendstilstad. Overnacht ter plaatse.

Geiranger Dag 7 & 8

Rijd via Åndalsnes en de Trollstigen (blz. 291) naar Geiranger. Beklim

de volgende dag de Dalsnibba of neem de Arendsweg. Overnacht in Geiranger (blz. 287).

Sognefjellsveg Dag 9

Ga vanuit Geiranger via Lom (E136) en de onvergetelijke weg 55 (Sognefjellet, blz. 308) naar de Lustrafjorden. Overnacht in Sogndal of Leikanger.

Urnes et Undredal Dag 10

Bezoek de staafkerk in Urnes (blz. 308) en ga daarna naar Kaupanger (blz. 303) en Undredal (blz. 307). Overnacht in Flåm (blz. 306).

Naar Bergen Dag 11

Neem de boot van Flåm naar Gudvangen om de smalle Nærøyfjord te bewonderen (blz. 304). Keer terug naar Voss en Bergen via de E16.

Vikingfestival in Avaldsnes

► **Luieren en spelen op het kaneelkleurige strand.**

Eenvoudig plezier op het mooie Kanelstranda in Mandal. Geniet van het fijne zand, het heldere water en de gladde rotsen, waarop u kunt liggen in de schaduw van pijnbomen. **Zie blz. 220.**

► **Leven als een Viking.**

Ontdek de geschiedenis en het dagelijks leven van de Vikingen in het Nordvegen Historiesenter in Avaldsnes. Op het idyllische eilandje Bukkøy leidt een gids in klederdracht u rond in een gereconstrueerde Vikingboerderij. **Zie blz. 267.**

► **Kennismaken met de geheimen van het zwarte goud.** De moderne en interactieve exposities in het Noors Oliemuseum nodigen uw kind wellicht uit om

Let op dit symbool: het staat in deze gids bij bezienswaardigheden en activiteiten waar ook uw kinderen plezier aan hebben.

zich een wereld voor te stellen zonder olie. **Zie blz. 264.**

► **Dansen met wolven.** Maar ook met beren, lynxen en rendieren. Het Polar Park ten noorden van Narvik is een enorm dierenpark, gewijd aan dieren die leven op de taiga. Het grote omheinde terrein komt overeen met hun natuurlijke leefmilieu. **Zie blz. 392.**

► **Een reis door de tijd.** In het openluchtmuseum in Maihaugen brengen gekostumeerde acteurs (ambachtslieden en historische personages) het verleden tot leven tussen een indrukwekkend aantal houten bouwwerken uit de 15de eeuw tot nu. **Zie blz. 178.**

☺ *Ga na deze reis door de tijd op zoek naar trollen in het vlakbij gelegen Hunderfossen Lekeland!*

► **Walvissen spotten in Andenes.** Dit kleine dorp in het uiterste noorden van de eilandengroep Vesterålen is de zelfbenoemde hoofdstad van de zeesafari's. Stap aan boord voor het spotten van walvissen, orka's (in de winter), zeehonden en vogels. **Zie blz. 374.**

☺ *Het seizoen om walvissen te spotten loopt van mei tot september.*

Een grijze wolf in het Polar Park
W. Kaehler/age fotostock

► **Het water op in Svalbard.**

Daag uw pubers (en uzelf) uit en ga op kajakexpeditie in de fjorden. Schitterende omgeving, dieren in het wild, samenwerken, uithoudingsvermogen... Een geweldige gezinservaring!
Zie blz. 399.

😊 *Deze expedities zijn uitsluitend voor kinderen ouder dan 12 jaar. Kajakervaring is niet nodig, maar u moet wel kunnen zwemmen.*

► **De stad Bergen van**

bovenaf. Stap aan boord van de kabeltrein die u vanuit het centrum van Bergen naar de top van de berg Fløyen brengt, waar u een prachtig uitzicht hebt over de stad. Via een uitgebreid netwerk aan wandelpaden kunt u te voet weer naar het centrum terugkeren. **Zie blz. 238.**

😊 *Neem ook de tijd voor een picknick.*

► **Langlaufen (of niet) in**

Holmenkollen. Kilometers aan langlaufloipes liggen voor u klaar bij het eindpunt van metrolijn 1 vanuit Oslo. In plaats van zelf in actie te komen, kunt u ook het Skimuseum bezoeken of sensatie zoeken in de Ski Simulator om te ervaren hoe het is om te schansspringen. **Zie blz. 157.**

😊 *De simulator is toegankelijk voor kinderen vanaf 6 jaar.*

► **Leren over Noorse**

gletsjers. In het Noors Gletsjermuseum leert u op speelse wijze alles over gletsjers, het klimaat, geologie en de flora en fauna in de Noorse fjorden en bergen. Een aanrader. **Zie blz. 303.**

😊 *Bekijk na het museumbezoek de gletsjertong Bøyabreen, 8 km naar het noorden.*

► **Het leven van zeedieren**

bestuderen in het Atlanterhavsparken. Regent het? Breng dan een bezoek aan dit mooie, zeer uitgebreide zeeaquarium in Ålesund (de plek alleen is al een omweg waard), voor een heel boeiend kijkje

in het dierenleven in de Arctische wateren. **Zie blz. 278.**

😊 *Het park biedt veel activiteiten voor kinderen. Neem de tijd!*

► **De Samicultuur ontdekken in Karasjok.**

Leer alles over de tradities en het leven van de Sami – zoals hun fascinerende band met de rendieren – in het Museum van de Samische Cultuur en in het Samisch Park. 's Winters kunt u meeglijden op een door honden of rendieren getrokken slee. **Zie blz. 412.**

► **Zwemmen in Trondheim.**

Het grote en ultramoderne overdekte zwembad Pirbadet heeft een enorme glazen gevel, waardoor het lijkt of u zwemt in de fjord. Vooral in de winter, wanneer het buiten sneeuwt en u zwemt in aangenaam warm water, is dit een onvergetelijke ervaring!
Zie blz. 327.

Kajakken in de fjorden
ABBPhoto/Getty Images Plus

Het noorderlicht boven Lapland
Sjo/iStock

Noorderlicht (aurora borealis)

In de Noorse winter (oktobermaart) verschijnen in de nacht af en toe lichtbogen die de contouren van het landschap oplichten. Dit elektrisch geladen atmosferische verschijnsel staat bekend als het noorderlicht (☞ blz. 88) en trekt toeristen aan van over de hele wereld.

Als u ter plaatse niet met een deskundige onderweg bent, kunt u de app NorwayLights gebruiken voor een driedaagse voorspelling van het noorderlicht. Daarmee kunt u de beste tijd en plaats vinden om het *aurora borealis* te ervaren.

Openbaar vervoer

☞ Zie 'Naar Noorwegen' blz. 30 en 'Auto' blz. 40.

De afstanden in Noorwegen zijn lang, maar er zijn heel veel verschillende middelen van vervoer om die te overbruggen.

De site **entur.no** (en de app van Entur) verschaft, per regio, de gewenste informatie: alles over lokale bussen, langeafstandsbussen,

veerboten, vliegtuigen, dienstregelingen en tarieven en u kunt online uw ticket reserveren.

Vliegtuig

Praktisch om grote afstanden te overbruggen. Noorwegen heeft circa vijftig luchthavens (inlichtingen: *avinor.no/en*). Het goedkoopst is boeken via internet.

Reserveer lang van tevoren of koop pas op het laatste moment een kaartje.

SAS – *www.flysas.com*. Deze maatschappij vliegt op de grote steden en op Spitsbergen.

Widerøe – *www.wideroe.no*. Regionale dochter van SAS.

Vertrekt vanaf zo'n veertig regionale luchthavens. Kijk op de website voor aanbiedingen voor kaartjes en passen.

Norwegian – *www.norwegian.no*. Deze prijsvechter vliegt van Oslo op de belangrijkste steden en op Spitsbergen.

Flyr – *flyr.com/en*. Deze budgetluchtvaartmaatschappij verbindt Oslo met Trondheim, Bergen, Tromsø, Bodø en Stavanger.

Schepen en veerboten

Veerboten (die ook auto's vervoeren) zijn praktisch en bieden vaak een spectaculair uitzicht. Ze maken deel uit van de Noorse levensstijl in de zee-engten en zeearmen, langs de kusten, rond de eilanden, op de meren en binnenwateren. De overtochten lopen uiteen van 5 minuten tot een uur of meer. De frequentie is afhankelijk van de lijn en het seizoen. Dienstregelingen en tarieven vindt u op opentur.no.

De reguliere lijnboten waar alleen passagiers op meevaren (*hurtigbåt*) zijn vaak snelle catamarans. Ze varen bijvoorbeeld tussen Bergen en Stavanger of naar de dorpen aan de fjorden, van Kristiansund naar Trondheim of vanaf Tromsø naar de eilanden van Vesterålen.

De beroemde **Kustexpres** (blz. 257) is een historische reguliere bootverbinding. De **Hurtigruten** vaart in zeven dagen van Bergen naar Kirkenes en doet daarbij 34 havens aan. Sinds 2021 biedt ook de firma Havila deze route aan, gedurende dezelfde periode, maar minder frequent, aan boord van schepen die een 'lage' uitstoot hebben.

📍 www.hurtigruten.com en www.havilavoyages.com.

Trein

Het Noorse spoorwegnetwerk is in 2019 van naam veranderd: de voormalige NSB (Norges Statsbaner) heeft plaatsgemaakt voor Vy (www.vy.no). Het spoorwegnetwerk is 4087 km lang, maar zeer beperkt en gaat niet noordelijker dan Bodø.

Aanbieder Vy is overal de grootste, maar daarnaast bestaat er een aantal particuliere maatschappijen die hun diensten aanbieden: SJ Nord (www.sj.no), Go Ahead Nordic (go-aheadnordic.no) en Flytoget (flytoget.no).

De comfortabele treinen van Noorwegen rijden langzaam maar zeker tussen de grote steden

Spectaculaire treinritten

De twee indrukwekkendste treinroutes zijn die van **Raumabanen**, van Dombås naar Åndalsnes, een route die bestaat uit haarspeldbochten, en de **Bergensbanen**, die het 'dak van Noorwegen' tussen Oslo en Bergen oversteekt. Met de beroemde **Ofothanen** kunt u vanuit Narvik naar Zweden reizen. De Flåmsbana tussen Myrdal en Flåm, met onderweg enkele zeer steile trajecten, is uitgegroeid tot een toeristische attractie.

door een spectaculair landschap (📍 *kader hierboven*). Narvik, in het noorden, is geïsoleerd van het nationale netwerk, maar aangesloten op het Zweedse netwerk.

Kaartjes en passen – Voor de meeste lijnen is reserveren verplicht. De tarieven zijn hoog, maar studenten, gepensioneerden en kinderen krijgen een interessante korting. U kunt ook profiteren van *minipris* als u online en zo vroeg mogelijk reserveert.

Naast de InterRailpas (📍 blz. 31), biedt Vy verschillende min of meer interessante formules, afhankelijk van de duur van uw verblijf en de regio's die u wilt bezoeken. Let op: de meeste kleine stations hebben alleen een kaartjesautomaat.

Dienstregelingen – Kijk op www.vy.no of entur.no.

Bus

Het Noorse netwerk van lokale en interlokale buslijnen is dicht en is over het algemeen een goede aanvulling op het netwerk van de trein, zeker in het fjordengebied en ten noorden van Bodø. Zo is elke uithoek van het land bereikbaar. De tarieven liggen over het algemeen iets lager dan bij de trein. Kaartjes koopt u aan boord of, voor

2

Zuid- Noorwegen

MICHELINKAART 752 C12-14/B14 - VEST-AGDER, TELEMAR

Het massief van Telemark★	200
Kristiansand en de Noorse Rivière★	208
Mandal★	219

Het massief van Telemark ★

Telemark, een bergachtige streek midden in Zuid-Noorwegen, is in de hele wereld bekend als de bakermat van de skisport. Met de besneeuwde bergtoppen, dichte wouden, diepe valleien en meren, en anderzijds ook de zonnige kust met de vele eilanden is het landschap van Telemark bijzonder contrastrijk. Ondanks de vele natuurlijke hulpbronnen (bosbouw, waterkrachtcentrale) verlaten veel bewoners de streek. Toch houdt Telemark zijn talrijke tradities in ere: het dialect, de klederdracht, de folkloristische muziek en dans, de stoere houten huizen en het ambachtswerk, dat voornamelijk bestaat uit zilverwerk, houtsnijkunst en weefproducten.

📍 Ligging

REGIOKAART (BLZ. 198) BC1.

Telemark beslaat een uitgestrekt gebied ten westen van Oslo, van de zuidkust tot de immense hoogvlakte van de Hardangervidda in het noorden. Vanuit Oslo is het midden van Telemark via de hoofdstad Skien over de E18 (tot Drammen) en daarna de E134 (richting Haugesund) snel bereikbaar.

👤 Aanraders

De staafkerk van Heddal, verdwalen in de vele dalen in dit deel van Noorwegen 'waarin je kunt verdwijnen', en een boottocht op het Telemarkkanaal.

📍 Praktisch blz. 206

📍 Adresboekje blz. 206

★ Telemark

REGIOKAART (BLZ. 198)

📍 Rondrit van ongeveer 200 km, van Skien naar Dalen, in groen aangegeven op de regiokaart.

Rijd over weg 36 van Kongsberg naar Notodden en door naar Skien. Hoewel de weg tot Dalen niet altijd langs het kanaal loopt, is de autotocht vanwege het afwisselende landschap toch bijzonder interessant.

Skien C1

📍 **Henrik Ibsensgate 2** - ☎ 35 90 55 20 - www.visittelemark.com (in het Engels). De grootste gemeente van Telemark (55.513 inwoners) werd al in de 10de eeuw genoemd en was in de 17de eeuw, toen de houtsleep over water begon, een houtexporthaven. Skien is ook de geboortestad van **Henrik Ibsen** (📍 kader blz. 106). Het huis waarin hij zijn jeugd doorbracht, **Nordre Venstøp**, staat noordelijk van Skien in Gjerpen. Tegenwoordig zit er het **Henrik Ibsen Museum** in (Vestøphøgda 74 - ☎ 47 47 37 23 - www.telemarkmuseum.no - mei-aug.: di-zo 11.00-17.00 u - NOK 100, tot 15 jaar NOK 40). Hier zette de jonge Ibsen zijn eerste succesvolle schreden als dramaturg en regisseur van een zelfgemaakt marionettentheater. De hanenbalken uit Nordre Venstøp vormen overigens de 'donkere zolder' uit zijn beroemde stuk *De wilde eend*.

★ **Brekke Museum, Brekkeparken** - Øvregate 41 - ☎ 35 54 45 00 - www.telemarkmuseum.no - museum mei-aug.: dag. beh. ma 11.00-17.00 u; park mei-aug.: dag. 10.00-19.00 u - museum: NOK 100 (kind NOK 40), gratis toegang tot het park.

Sneeuwlandschap in Telemark

JonNPoulsen/Getty Images Plus

Het museum is gevestigd in een oud landhuis uit begin 19de eeuw (waarvan het prachtige interieur te bewonderen is) en ligt midden in een park, **Brekkeparken**, dat bekendstaat om zijn mooie tulpen. De gebouwen en boerderijen, die verspreid liggen over het park, laten de rijke architectuurtraditie van Telemark zien. *Verlaat Skien over weg 36 in noordelijke richting en neem in Ulefoss links weg 359.*

2

Vrangfoss c1

De **sluis (SLUSER) van Vrangfoss** tussen Ulefoss en Lunde is de interessantste op de route langs het Telemarkkanaal (📍 *kader blz. 202*). De sluis heeft vijf sluiscolken en overbrugt een hoogteverschil van 23 m.

Rijd terug naar de 359 en blijf weg 36 volgen.

Seljord c1

📍 *Vekanvegen 1A - Vest-Telemark Libris - www.visittelemark.com/seljord.*

Deze kleine industriestad ligt aan de oostelijke punt van het gelijknamige meer, dat het domein zou zijn geweest waar Selma, een plaatselijk 'monster van Loch Ness', zich bij voorkeur ophield. Een goedkope reclamestunt? Of nóg een mysterie in een gebied dat naar het schijnt ook al door elfen wordt bewoond? Oordeel zelf! Bekendheid dankt het dorp aan zijn kleine romaanse Sint-Olafkerk uit de 12de eeuw, een grote landbouwbeurs en een belangrijk countryfestival.

Vanaf **Seljord** slingert de weg (*E134 richting Kviteseid*) over de steile beboste hellingen. Aan de balkons van de witgeschilderde boerenhoeven hangen fleurige bloembakken en er is bijna altijd wel een *stabbur* in de buurt.

Een hangbrug overspant het meer. De bochten in de weg bieden een mooi uitzicht over de omliggende landschappen.

Neem nog voor Kviteseid, in Brunkeberg, rechts de E134.

Morgedal c1

7 km verder. Uit Morgedal kwam in 1994 de olympische vlam naar de Winterspelen in Lillehammer. Het vuur werd ontstoken in het huis waar in 1825 **Sondre Norheim** werd geboren, de eerste Noorse skikampioen. Zijn standbeeld staat nog altijd op het dorpsplein (📍 *kader hiernaast*).

Norsk Skieventyr (Noors Skiavontuur) – ☎ 35 06 90 80 - visittelemark.com/vest-telemark-museum - mei-half sept.: 10.00-17.00 u - NOK 120 (tot 15 jaar NOK 60). Het Noorse Skicentrum is gewijd aan de geschiedenis van de skisport, inclusief een reconstructie van het chalet en het atelier van de skikampioen Sondre Norheim. Verder worden informatieve en spectaculaire films vertoond.
Rijd terug naar Brunkeberg en volg weg 41.

Kviteseid **C1**

Net als Seljord ligt dit dorpje aan een meer in een schilderachtige omgeving.
Rijd verder tot **Vrådal** en neem rechts weg 38.

De weg gaat langs het **Vråvatnmeer** en dan door de bergen omhoog, om uiteindelijk weer af te dalen met pittoreske vergezichten over **Dalen** en het meer.

Dalen **B1**

📍 **Hotellvegen 16** - ☎ 35 07 56 56 - visittelemark.com/dalen.

Dalen is vooral aantrekkelijk vanwege de ligging aan de uiterste westpunt van een meer in een smal gletsjerdal tussen statige bergen. Hier verbleven van het eind van de 19de eeuw tot omstreeks 1930 de leden van het Noorse koningshuis (en dan vooral in het beroemde hotel 📍 **Dalen Hotel** blz. 207). Nu is Dalen vooral bekend als vertrek- en aankomstpunt van een mooie boottocht van/naar Skien door het **Telemarkskanalen** 📍 *kader hieronder* en 'Uitstapje' blz. 206).

Eidsborg **B2**

5 km ten noorden van Dalen aan weg 45.

Vest-Telemark Museum – ☎ 35 06 90 90 - visittelemark.com/vest-telemark-museum - mei-halfsept.: 10.00-17.00 u - NOK 120 (tot 15 jaar NOK 60). Dit openluchtmuseum vertelt de geschiedenis van deze mooie plattelandsstreek aan de hand van meubilair, klederdracht, gereedschappen en mijnbouwactiviteiten. Het museum huist in twee oude boerenhoeven en hun bijgebouwen. In een ervan is een inscriptie in runentekens uit omstreeks 1300 te zien. De mooie **Stavkirke** van Eidsborg met zijn schubbenmuren dateert uit de 13de eeuw. Tijdens restauratiewerkzaamheden in 1927 werden binnen 17de-eeuwse muurschilderingen ontdekt.

Uitstapjes ten noorden van Telemark

REGIOKAART (BLZ. 198)

★★★ Heddal Stavkirke **C1**

📍 *Vanuit Kongsberg (39 km): over weg 11 naar het zuiden en over de E134 naar Notodden, daarna 5 km verder richting Seljord. Vanuit Seljord (49 km): over de*

Kanaal van Telemark

Het **Telemarkskanalen** werd in vijf jaar aangelegd en in 1892 in gebruik genomen. Het is 110 km lang en verbindt Skien aan de zuidkust met Dalen in het hart van Telemark. Voordat het een toeristische attractie werd, was het kanaal een belangrijke economische verbindingssader voor het vervoer van vee, hout, goederen en – natuurlijk – mensen. De in totaal 18 houten sluisen worden handmatig bediend en maken het mogelijk om een hoogteverschil van zeeniveau tot 72 m te overbruggen. In Ulefoss splitst het kanaal in een korte arm in noordelijke richting naar Notodden, en een langere arm die westwaarts afbuigt en eindigt in Dalen aan de voet van de immense hoogvlakte van de **Hardangervidda**.

📍 *Zie 'Uitstapje' (blz. 206).*

Uitvindingen uit Telemark

Door de vorm van de traditionele ski's en bindingen te veranderen, ontwikkelde **Sondre Norheim** nieuwe skitechnieken, die later wereldwijd werden overgenomen. In 1868 demonstreerde hij in Oslo de nieuwe mogelijkheden die zijn revolutionaire uitrusting bood: de *telemark-bocht* om van richting te veranderen en over korte afstand te remmen, en de *telemark-landing* om bij het skispringen de schok te kunnen opvangen.

De grondlegger van de moderne skisport emigreerde in 1884 naar de VS. In zijn nieuwe vaderland bleef hij de skisport promoten.

E134 naar het westen richting Notodden. ⚡ 92 20 44 35 - www.heddalstavkirke.no - mei-sept. 10.00-17.00 u - NOK 90 (tot 16 jaar NOK 30), combikaartje met het openluchtmuseum.

Deze kleine plattelandsgemeente dankt zijn bekendheid aan de schitterende staafkerk, de grootste van Noorwegen en een van de mooiste voorbeelden van middeleeuwse houtbouw. Deze aan Maria gewijde staafkerk is nog steeds in gebruik als parochiekerk en zou volgens een inscriptie in runetekens in de overdekte galerij in 1242 zijn gebouwd. Toch is het koor zo'n honderd jaar ouder dan de rest van het gebouw: vermoedelijk was het ooit het schip van een eerdere kerk. De kerk werd herhaaldelijk verbouwd, maar is inmiddels in de oorspronkelijke middeleeuwse staat hersteld.

Interieur – Het westportaal met de ingang is het rijkst versierd met voor de 13de eeuw karakteristieke verstrengelde dier- en bladmotieven. Tussen het schip en de zijbeuken staan ronde zuilen met expressief gebeeldhouwde maskers. Aan de bovenzijde zijn ze door sint-andreaskruisen en horizontale balken met elkaar verbonden. Het enige middeleeuwse meubilair dat in de kerk bewaard is gebleven, is de houten zetel, die de 'zetel van de bisschop' wordt genoemd. De versiering met fijn gebeeldhouwde taferelen uit een legende uit de noordse mythologie zou erop kunnen wijzen dat hij van vóór de kerstening van Noorwegen dateert. Het altaar is uit 1667. De schilderijen op de muren van het schip en het koor dateren uit een periode die grofweg twee eeuwen bestrijkt; de meest recente schildering dateert uit het eind van de 17de eeuw.

Openluchtmuseum Heddal Bygdetun – ⚡ 35 09 22 33 - nia.no/en/heddal-open-air-museum - half juni-aug.: 10.00-17.00 u - NOK 50 (kind NOK 30). Het museum, 300 m ten zuiden van de kerk, telt diverse oude, voor de architectuur in deze streek karakteristieke houten gebouwen waarvan sommige gemeubilair en met kleurige, in de lokale **rosemalingstijl** uitgevoerde muurschilderingen gedecoreerd zijn.

Rjukan c1

▶ *Vanuit Kongsberg (87 km): via weg 37 naar het noorden. Vanuit Dalen (88 km) via weg 33 (richting Åmot) en daarna weg 37 naar het noorden.*

📍 *Torget 2 - ⚡ 35 08 05 50 - visitrjukan.com.*

De industriestad Rjukan ligt als een lint aan de voet van de indrukwekkende Gausta, een berg in het noorden van het **Telemarkmassief**, en is dan ook een ideaal vertrekpunt voor langeafstandswandelingen door de bergen. Het **industriële erfgoed van Rjukan-Notodden**, een complex van arbeiderswoningen, fabrieken, waterkrachtcentrales en hoogspanningsmasten, illustreert de hoogtijdagen van de industrie aan het begin van de 20ste eeuw en kreeg in 2015 de status van Unesco-werelderfgoed.

Rjukan werd tijdens de Tweede Wereldoorlog onverwacht beroemd als toneel van een hevige strijd om de controle over de aldaar geproduceerde voorraden zwaar

‘De slag om zwaar water’

Zwaar water is een mengsel waarin waterstof is vervangen door deuterium. Het is een onmisbare stof voor de werking van kernreactoren en er is heel veel energie nodig om van gewoon water zwaar water te maken. In de jaren 1940 konden alleen in de fabriek van Norsk Hydro Hydrogen Electrolysis in Vemork grote hoeveelheden zwaar water worden geproduceerd. Om te voorkomen dat Hitler die zou gebruiken om een atoombom te maken, werden er door de geallieerden verschillende pogingen ondernomen om de fabriek én de voorraad in handen te krijgen. *La bataille de l'eau lourde (De slag om zwaar water)*, een Frans-Noorse film uit 1948 van **Titus Vibe-Müller** en **Jean Dréville** die werd opgenomen op de locatie van de fabriek, vertelt over de strijd die het Noorse leger voerde.

water, een ‘grondstof’ voor de productie van atoombommen (📍 *kader hierboven*). In de centrale van Vemork werd **zwaar water** geproduceerd en opgeslagen. De Duitsers verscheepten de voorraad naar Duitsland; in mei 1940 hadden ze anderhalve ton van de vloeistof uit Noorwegen weggehaald. Zodra de geallieerden hiervan hoorden, werd een sabotageactie voorbereid; de aanval op de centrale vond in februari 1943 plaats en slaagde.

Een paar maanden later al produceerde de centrale echter opnieuw zwaar water, waarop de geallieerden de fabriek platbombardeerden. De productie werd stilgelegd, maar de voorraden bleven gespaard. De Duitsers besloten ze naar Duitsland over te brengen. In februari 1944 blies het verzet de veerboot op die het zwaar water over het Tinnsjømeer vervoerde. De strijd om het zwaar water heeft al met al een jaar geduurd en kostte het leven aan dertig Britse soldaten en veertig Noorse burgers.

Norsk Industriarbeider Museum – ☎ 35 09 90 00 - nia.no/en/vemork - half juni-half aug.: 10.00-18.00 u; rest v.h. jaar: 12.00-16.00 u - 's zomers NOK 220 (rest v.h. jaar NOK 100). In de oude centrale van Vemork, 7 km ten westen van Rjukan, is nu dit museum gevestigd.

Het museum is gewijd aan het dagelijks leven van de fabrieksarbeiders en -arbeidsters en aan hydro-elektriciteit. U loopt tussen de enorme machines door die nu niet meer in gebruik zijn. U kunt een rondleiding volgen over de ‘slag om zwaar water’ (📍 *kader hierboven*) en sinds kort is ook de kelder geopend waar tijdens de Tweede Wereldoorlog het zwaar water werd opgeslagen.

😊 De **Krossobanen** of kabelbaan tussen Rjukan en het museum voert naar een uitkijkpunt op meer dan 880 m hoogte met uitzicht over de omgeving. Wie wil, kan teruglopen of -fietsen. www.krossobanen.no - half juni-half aug.: 9.00-20.00 u; rest v.h. jaar: 10.00-16.00 u (vr-za 10.00-20.00, zo 10.00-18.00 u) - NOK 165 retour (kind NOK 75).

Hardangervidda BCI

📍 Informatiecentrum op 22 km van Rjukan over weg 37 naar het westen - Skinnarbu - ☎ 97 07

Spiegelkje, spiegelkje...

Door de hoge bergen ligt een groot deel van Rjukan van september tot maart altijd in de schaduw. Maar de zon is terug! Dit ‘wonder’ kwam tot stand door de plaatsing van drie immens grote spiegels op een van de bergellingen, 450 m boven de stad. De spiegels of ‘heliostaten’ weerkaatsen de zonnestrallen naar het marktplein, waar de bewoners voortaan heerlijk in de zon kunnen zitten.

De middeleeuwse staafkerk van Heddal

RPBMedia/Getty Images Plus

43 00 - hardangervidda.com en hardangerviddanasjonalparksenter.no - exposities: NOK 150.

Over de immens grote hoogvlakte met de ontelbaar vele meren loopt maar één weg: weg 7 tussen Geilo en Eidfjord, in de richting van Bergen. Maar het plateau is vanuit het zuiden ook over de E134 bereikbaar. Hier, op deze eindeloze, verlaten vlakte waar alleen korstmossen groeien en waar in alle rust een paar kudde rendieren grazen, lijkt niets de nog altijd ongerepte natuur te kunnen verstoren (of het moeten de sneeuwscooters zijn). **Nationaal park Hardangervidda** werd in 1981 opgericht en beslaat een oppervlakte van 3 422 km², waarmee het het grootste park van het land is.

📍 Zie ook 'Sport en ontspanning' (blz. 206) voor informatie over langsafstandswandeltochten in de zomer en langlauftochten in de winter over loipes (veel berg hutten) in het **Nationaal Park Hardangervidda** (vooral vanuit Geilo 📍 blz. 192).

Beklimming van de Gaustatoppen c1

13,5 km ten oosten van Rjukan met de auto: volg gedurende 4 km de E137, steek dan de brug naar rechts over en rijd 8 km verder naar het begin van een gemarkeerd pad waarover u in 2 uur naar de top wandelt. Met de Gaustabanen, een tandradbaan die dwars door de berg loopt, kunt u ook bij de top komen (gaustabanen.no/en - eind juni-sept.: 9.00-20.00 u; half feb.-mei: 9.00-18.00 u; rest v.h. jaar: 9.00-16.00 u - vertrek elke 15 min. - NOK 320 enkeltje en NOK 440 retour, kind NOK 225/290).

De top van deze fascinerende berg (1883 m hoog) biedt u bij mooi weer een schitterend uitzicht over het gehele zuiden van Noorwegen! Vanwege de belangrijke strategische positie heeft de NAVO hier een radiostation laten neerzetten, dat te allen tijde te bereiken was via een tunnel met een trein en tandradbaan die 860 m diep de berg in loopt. Die bleef geheim tot het einde van de Koude Oorlog in de jaren negentig. Nu maken de toeristen er gebruik van.

Praktisch

Inlichtingen

www.visittelemark.com – Zie ook de websites van de lokale toeristenbureaus.

Aankomst en vertrek

Skien en Notodden zijn bereikbaar per **trein** (richting Oslo, Kongsberg), de rest van Telemark alleen **over de weg**. Er rijden **bussen** tussen Dalen en Åmot (22 km naar het noorden, aan de E134), waar veel bussen op de lijn Oslo-Haugesund stoppen. Rjukan heeft een busverbinding met Notodden, Kongsberg en Oslo (3.30 uur).

Adresboekje

Uit eten

 De restaurants van de hotels beschreven op blz. 207 zijn een goede optie.

Skien

Wat meer luxe

Henrik og Kompani – Lundegate 6 – ☎ 35 53 13 90 – www.henrikog-kompani.no – wo-za 17.00-22.00 u – menu NOK 475. Dit restaurant in het Cultuurhuis van Skien voert een klassieke kaart met vis, zeevruchten en mediterraan aandoende gerechten (tapas). Het menu verandert een paar keer per jaar.

 Sla in Skien zeker

Jacob & Gabriel (Bruene 1 – jacoboggabriel.no – hoofdgerecht NOK 450) niet over (lokale keuken in modern jasje). En ook **Gamle Skien** niet (Langbrygga 5A - gamleskienrestaurant.no – hoofdgerecht NOK 220/400), dat klassieke gerechten serveert aan het water.

Evenementen

Seljord Country Festival – Eind juli in Seljord. Het grootste countryfestival in Noorwegen. www.countryfestivalen.no.

Notodden Blues Festival – Begin aug. www.bluesfest.no.

Folkloristisch Festival Telemark – Aug. In Bø. Een muziekfestival gewijd aan de rijke folktraditie in de regio. telemarkfestivalen.no.

Dyrsku'n – Deze landbouwbeurs op de tweede zaterdag en zondag in september in Seljord bestaat al sinds 1866 en trekt ongeveer 80.000 bezoekers. www.dyrskun.no.

Rjukan

 Bij de Vemork-centrale/museum zit een fijn café waar eenvoudige gerechten worden geserveerd en waar u een geweldig uitzicht hebt.

Sport en ontspanning

Wandelen

De **Hardangervidda**, een hoogvlakte, is ideaal voor lange tochten langs de diverse hutten, in de zomer over de wandelpaden, in de winter over de loipes. Meer informatie: www.hardangervidda.com en dnt.no.

Uitstapje

Langs de sluizen van het Telemarkkanaal – Van half mei tot begin sept. gaat er drie tot zes keer per week een **ferry** tussen Dalen en Skien, overtocht ca. 9 uur (*enkelte* NOK 1200, *online boeken goedkoper*; *kind* NOK 250). De ferry vaart over een 105 km lang kanaal dat werd voltooid in 1892. Het verbindt verschillende meren met elkaar en er liggen achttien sluizen in.

Er zijn ook kortere **bootexcursies** (ongeveer een halve dag - vanaf NOK 1200), met Skien of Dalen als startpunt. Bij sommige tochten is ook de terugreis per bus inbegrepen. Meer informatie op www.telemarkcanal.com.

Overnachten

😊 Overal in de regio zijn in de dalen en op de oevers van meren **campings** te vinden. Er is een **jeugdherberg** in Rauland (50 km van Rjukan). Informatie: hihostels.no.

Skien

Doorsneeprijzen

Thon Hotel Høyers - Kongensgate 6-8 - ☎ 35 90 58 00 - www.thonhotels.com - ♿ - 101 kamers NOK 1122/1316 ☹ - ✖. Dit hotel bestaat al sinds het eind van de 19de eeuw en is nu in handen van hotelketen Thon. Centraal gelegen en comfortabel, maar onpersoonlijk.

Seljord

Doorsneeprijzen

Seljord Hotell - Brøløvsvegen 18 - ☎ 35 06 40 00 - www.seljordhotel.no - ♿ - 21 kamers NOK 1595/1795 ☹ - ✖. Dit grote houten huis, een voormalig poststation (1857) en school, is nu een gastvrij, comfortabel hotel.

Dalen

Wat meer luxe

Dalen B & B - Aasmund Nordgaardsveg 6 - ☎ 35 07 70 80 - www.dalenbb.com - 14 kamers

vanaf NOK 1690 ☹. Een modern 'chalet' met mooie kamers (met en zonder badkamer). Vriendelijke ontvangst en verhuur van fietsen en kano's.

Pure verwennerij

Dalen Hotel - Hotellvegen 33 - ☎ 35 07 90 00 - www.dalenhotel.no - ♿ - *gesl. eind okt.-eind april* - 49 kamers NOK 3900/4500 ☹ - ✖. Dit historische paleis werd in 1894 geopend; zelfs de straat waarin het ligt, is naar het hotel vernoemd. Alles is hier van hout. Het interieur is romantisch en weelderig (veel drakenkoppen en glas in lood) en het uitzicht op het meer is prachtig. De kamers bieden het comfort van vroegere tijden. Spa.

Rjukan

Doorsneeprijzen

Rjukan Hytte og caravanpark - Gaustaveien 78 - 3658 Miland - ☎ 35 09 63 53 - www.rjukanhytte.com - 17 hytter NOK 350/1400 - ✖. 8 km ten oosten van Rjukan over weg 37, in een boomrijke omgeving. Bijzonder verzorgde hytter.

Rjukan Hytteby - Brogata 9 - ☎ 35 09 01 22 - www.rjukan-hytteby.no - ♿ - 16 kamers NOK 1150 - ✖ 11.00-23.00 u - hoofdgerecht NOK 165/219. Twaalf kleine moderne vakantiewoningen, gebouwd in de stijl van arbeidershuisjes, voorzien van alle comfort, met onberispelijke keukens en badkamers. Vlakbij is een café-restaurant.

Kristiansand en de Noorse Rivière★

Kristiansand is een belangrijke havenstad, een toeristentrekpleister, een stad van industrieel en commercieel belang en het administratieve hart van de kustregio bij het Skagerrak. Het rijke en dynamische Kristiansand investeert veel in cultuur en er is veel aandacht voor kunst en stedelijke vernieuwing. Hier begint ook de Noorse Rivière: de 'witte stadjes' die langs de kust liggen tot aan Kragerø zijn fijne stopplaatsen met een ouderwetse charme en een fascinerende maritieme geschiedenis (Lillesand, Grimstad, Arendal). De kuststadjes, met vele eilandjes binnen handbereik, zijn populair bij zeilers en kunstenaars. Landinwaarts ligt de pittoreske regio Setesdal.

📍 Ligging

REGIOKAART (BLZ. 198) B2.

113.737 inwoners – Vest-Agder. Kristiansand ligt op de zuidelijkste punt van Noorwegen, op 235 km van Stavanger (weg E39) en op 330 km van Oslo (weg E18). De E18 loopt langs de kust en de Noorse Rivière naar Kragerø. De oude stad ligt op de rechteroever van de rivier de Otra, in het zuiden van de stad vindt u de haven en het eiland **Odderøya**.

😊 Aanraders

Het levendige en moderne Kristiansand; de witte rivierastadjes tussen Lillesand en Kragerø; de musea in Arendal; de regio Setesdal.

👨‍👩‍👧 Met kinderen

Recreatiepark Kristiansand; een uitstapje naar de eilandjes langs de Rivière-kust en het mineralenpark Setesdal; stoomtrein van Setesdal.

📄 Praktisch blz. 215

📍 Adresboekje blz. 216

Kristiansand

★ Posebyen (STADSCENTRUM)

Deze wijk met een rechthoekig stratenplan, een van de oudste van Kristiansand, langs de Otra-rivier, heeft haar vroegere charme behouden. U kunt er fijn wandelen langs de witte huizen (waarvan sommige nog uit de 17de eeuw stammen) met felgekleurde raamkozijnen en deuren, dakpannen op het dak en smeedijzeren balustrades, die het vredige tafereel iets speels geven.

Op het **Marktpllein (TORGET)** staat de 19de-eeuwse, neogotische **kathedraal** (in de zomer ma-vr 10.00-17.00 u, rest v.h. jaar 11.00-14.00 u, orgelconcerten om 11.00 of 15.00 u, wanneer de cruiseschepen passeren, rondleiding NOK 20). Bekijk binnen vooral de enorme schildering achter het altaar, gemaakt door Eilif Peterssen (1852-1928).

★ **SKMU Sørlandets Kunstmuseum** (Skippergata 24B - ☎ 38 07 49 00 - skmu.no/english - di-zo 11.00-17.00 u (wo 22.00 u) - NOK 120 tot 16 jaar gratis) – 🧑‍👩‍👧 Vlakbij vindt u het opvallende museum voor moderne en hedendaagse kunst (nationaal en internationaal). Er is ruim aandacht voor de regio Zuid-Noorwegen. Er worden

Het Kilden Performing Arts Center in Kristiansand, ontworpen door ALA Architects in samenwerking met SMS Arkitekter

Tuomas Uusheimo

veel activiteiten (vooral voor kinderen) georganiseerd en de tijdelijke exposities zijn altijd van hoog niveau.

😊 In 2023 of 2024 zal de hele collectie van het SKMU worden overgebracht naar de Kunstsilo (📍 blz. 210).

In het stadsgedeelte dat aan zee ligt, vindt u een mooie promenade langs de haven, waar u de zonsondergang kunt bekijken. Hier bevinden zich ook de resten van een fort uit 1672 (**Christiansholm Festning**).

Kilden Teater-og Konserthus en Odderøya

Sjølystveien 2 - ☎ 90 58 11 11 - kilden.com.

Dit theater, dat vlak bij de haven en de vismarkt (**FISKEBRYGGA**) ligt, geeft blijk van de culturele en architecturale ambities van de stad en is Kristiansands 'antwoord' op de Opera van Oslo. Het theater heeft deze hippe wijk weer een impuls gegeven. De houten wanden onttrekken de binnenkant aan het zicht en zijn vormgegeven als grote golven boven de enorme raampartij van de foyer. Het ontwerp komt 's avonds met de verlichting nog beter tot zijn recht.

Niet ver van het theater, in een wijk die *up-and-coming* is, wordt gewerkt aan een nieuw museum, de ambitieuze **Kunstsilo** (*kunstsilo.no*), die in 2023 of 2024 open

'Kwadratuur'

In 1641 stichtte koning **Christiaan IV** van Denemarken Kristiansand. Hij ontwierp ook het geometrische stratenplan rond een centraal marktplein, dat karakteristiek was voor 17de-eeuwse renaissancededen. De naam van de wijk, **Kvadraturen**, verwijst rechtstreeks naar dit netwerk van loodrecht op elkaar aangelegde straten. Om de stad tegen aanvallen vanaf de zee te beschermen, liet de koning **Christiansholm Festning** bouwen, een fort dat de tand des tijds heeft doorstaan. Als gevolg van de industrialisatie breidde de stad zich in de 20ste eeuw uit op de linkerover van de Otra.

Vertaling	Véronique Bolder, Bettina von Ehrenthal, Nicolet de Jong, Ellis Langenkamp-Nijkamp, Karin Snoep
Eindredactie	Theo Scholten
Opmaak	Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	primeimages/iStock
Oorspronkelijke titel	Guide Vert Norvège
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgeefdirecteur	Philippe Orain
Uitgevers	Lucie Fontaine (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt)
Eindredactie	Agnès Le Béon
Redactie	Joanna Dunis, Gilles Guérard, Ilan Klipper, Elisabeth Morris, Pierre Plantier, François Sichet, Olivier Truc
Grafisch ontwerp	Christelle Le Déan, Sandro Borel, Justeciel
Omslagontwerp	Keppie & Keppie, Varsenare
Cartografie	Steluța Anghel, Costina-Ionela Lungu, Denis Rasse
Met dank aan	Marion Capera, Cristian Catona, Gabriel Dragu, Hervé Dubois, Bogdan Gheorghiu, Pascal Grougon, Aura-Ionela Mardari, Émilie Reaux, Marie Simonet

© Michelin

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2024

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internet-adressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam Zuidoost
info@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2024/45/143 - NUR 512
ISBN 978 94 014 9644 5

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.